

บทวิจารณ์หนังสือ

หนังสือโลกทัศน์ของคนพม่าจากภาคใต้

พระปลัดอภิเชษฐ์ สุภทรวาทी

ผู้เขียน: ศิริพัชร วัฒนชาวีวรรณ,

มิ่ง ตันดา เตง

สำนักพิมพ์: บริษัท ดาวเงินการพิมพ์

ครั้งที่พิมพ์: พิมพ์ครั้งที่ 1

ปีที่พิมพ์: พ.ศ.2557

จำนวนหน้า: 225 หน้า

ISBN: 978-61-6790-21-66

บทวิจารณ์: พระปลัดอภิเชษฐ์ สุภทรวาทी

บทนำ

เมื่อกล่าวถึง “ประชาสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน” แน่ใจว่า ประเทศในสมาชิกอาเซียนจะต้องเตรียมพร้อมเพื่อเรียนรู้ต่อการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ที่ส่งผลโดยตรงต่อเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของประเทศ การสร้างประชาคมอาเซียนให้เข้มแข็งได้นั้นจะมุ่งเน้นพัฒนาเพียงด้านเศรษฐกิจ หรือด้านใดด้านหนึ่งไม่ได้ จำเป็นต้องพัฒนาประชาคมอาเซียนด้วยความเข้าใจอย่างถ่องแท้ หากพิจารณาตามหนึ่งในสามเสาหลักของประชาคมอาเซียน คือ ด้านประชาสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างอัตลักษณ์อาเซียน อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมอาเซียน และการส่งเสริมการสร้างสรรควัฒนธรรมอาเซียน จะเห็นว่าวัฒนธรรมนั้นเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่ง ทำให้สังคมมีความเข้มแข็งและเจริญมั่นคงได้เช่นนี้แล้วการสร้าง ความเข้าใจคนอาเซียนจริงๆ จึงต้องเข้าใจวัฒนธรรมและเครื่องมือที่จะทำให้เราเข้าถึงความคิด

และหลักการดำเนินชีวิตของคนประเทศนั้นๆ และภาษิตซึ่งเป็นสิ่งที่ตกผลึก และสะท้อนอัตลักษณ์ตัวตนและความเป็นชาติของกลุ่มชาติพันธุ์ได้เป็นอย่างดี

หนังสือเรื่อง “โลกทัศน์ของคนพม่าจากภาษิต” เขียนโดย ศิริพัชร์ ฌาณเขาวรรววรรณ และ มิ่ง ตันดา เตง โดยเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยที่มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาโลกทัศน์ (worldview) ของคนในประเทศพม่า ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารจำนวน 960 สำนวนเพื่อทำการวิเคราะห์ความหมาย และคำอธิบายจนได้ข้อสรุปที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่งว่าโลกทัศน์ของคนพม่าอยู่ในช่วงระหว่างความคิดใหม่และความคิดเก่า สำนวนภาษิตทั้งหลายสะท้อนโลกทัศน์เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของคนพม่า ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้จะทำให้ประเทศอื่นๆ หรือผู้ที่สนใจในวัฒนธรรม ประเพณี และชีวิตของคนพม่าได้เข้าใจและเห็นถึงความหลากหลายอันนำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์อันดีและการสร้างประชาคมอาเซียนที่ยั่งยืนต่อไป

ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดวรรณกรรมกับบริบททางสังคมวัฒนธรรมเป็นกรอบในการศึกษา ผู้วิจัยได้ตีความวรรณกรรมในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 และปรยุคต์แนวคิดของนักวิชาการฝรั่งเศส คือ เฌราร์ด เมอแน็ต ที่แสดงทัศนะว่า การอ่านวรรณกรรมให้เข้าถึงแก่นแท้นั้น แม้เขาจะเห็นด้วยกับการเริ่มศึกษาวรรณกรรมในฐานะที่เป็นตัวบท (text) แต่ควรขยายขอบเขตการศึกษาเพื่อให้เข้าใจตัววรรณกรรมอย่างถ่องแท้ในฐานะที่เป็นผลงาน (oeuvre-work) ของนักเขียนหรือนักประพันธ์ ซึ่งมีชีวิตจิตใจและตัวตนอยู่ในสังคมวัฒนธรรมนั้น ได้สร้างสรรค์ผลงานขึ้นมา หมายความว่า ปัจจัยแวดล้อมภายนอกตัวบทมีความสำคัญเช่นกันในการศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรม

การศึกษาชีวิตของคนพม่าด้วยการใช้ภาษิตตามกรอบโลกทัศน์ที่เป็นตัวกำหนดค่านิยมบรรทัดฐานความคิดของบุคคลและสังคมนั้นๆ จึงทำให้เราได้เห็นพม่าในอีกมุมหนึ่งที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งในระดับปรัชญา อภิปรัชญา และญาณวิทยา สำนวนสุภาษิตเชิงคำสอนต่างๆ ได้สะท้อนถึงสังคมของพม่าได้เป็นอย่างดีเช่น เรื่องราวเกี่ยวกับสุภาษิตพม่า เขียนโดย ดอนจี้ (2543) ได้รับการยกย่องว่าเป็นนักเขียนพม่าที่มีชื่อเสียง ได้รวบรวมภาษิตการสั่งสอน สังคม เศรษฐกิจ การปกครองของพม่าไว้อย่างสมบูรณ์ ซึ่งในงานวิจัยเล่มนี้ยังได้กล่าวถึงเนื้อหาในหนังสือเล่มนี้ไว้ด้วย

การศึกษาโลกทัศน์ของคนพม่าผ่านภาษิต ผู้วิจัยได้แบ่งกรอบแนวคิดออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

- 1) โลกทัศน์เกี่ยวกับมนุษย์
- 2) โลกทัศน์เกี่ยวกับธรรมชาติ
- 3) โลกทัศน์เกี่ยวกับศาสนาและสิ่งเหนือธรรมชาติ

1. โลกทัศน์ของคนพม่าผ่านภาษิต

ผู้เขียนศึกษาด้วยการแยกแยะภาษิตต่างๆ ออกเป็น 9 ประการ ดังนี้ 1) โลกทัศน์เกี่ยวกับบุคคลตามเพศสภาพ 2) โลกทัศน์เกี่ยวกับบุคคลตามสภาพของวัย 3) โลกทัศน์เกี่ยวกับจิตใจ ตามอารมณ์ ความรู้สึก และความนึกคิด 4) โลกทัศน์เกี่ยวกับเกียรติยศ ชื่อเสียง และศักดิ์ศรี 5) โลกทัศน์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในสังคม 6) โลกทัศน์เกี่ยวกับชาติพันธุ์และอาชีพ 7) โลกทัศน์เกี่ยวกับเศรษฐกิจ 8) โลกทัศน์เกี่ยวกับการดำเนินชีวิต 9) โลกทัศน์เกี่ยวกับการศึกษา ความรู้ และสติปัญญา

ในหัวข้อนี้ มีประเด็นที่น่าสนใจหลายอย่างที่ผู้เขียนเห็นว่างานวิจัยเล่มนี้ได้เปิดเผยอัตลักษณ์ของคนพม่าได้อย่างชัดเจน ให้ผู้คนในประเทศอื่นๆ ได้เรียนรู้ในระดับที่ลึกซึ้ง เช่น ภาษิตโลกทัศน์เกี่ยวกับเพศบุคคลที่แสดงบทบาทและหน้าที่ของคนในสังคม โดยกำหนดให้ผู้ชายและผู้หญิงมีหน้าที่ของตัวเองโดยเฉพาะ เช่น ผู้ชายลับดาบ ผู้หญิงคลอดลูก หมายความว่า ต่างคนต่างมีหน้าที่ของตัวเอง ตามเพศสภาพของตน สรุปโดยภาพรวมสำนวนภาษิตของคนพม่าได้สะท้อนว่า หน้าที่ของคนต้องปฏิบัติอย่างไร กล่าวคือการสอนให้รู้จักดำรงชีวิตของตนให้เกิดประโยชน์สุขนั่นเอง

2. โลกทัศน์เกี่ยวกับธรรมชาติ

ในบทนี้ผู้วิจัยแบ่งหัวข้อการศึกษาออกเป็น 3 ประเด็น คือ 1) เกี่ยวกับภูมิศาสตร์ 2) เกี่ยวกับพืช 3) เกี่ยวกับสัตว์ ความใกล้ชิดของคนกับธรรมชาติได้สะท้อนผ่านประสบการณ์ด้วยการนำลักษณะพิเศษของธรรมชาตินั้นๆ เพื่อเป็นอุปกรณในการนำเสนอสิ่งที่ต้องการอธิบาย

ผลการวิจัยที่ค้นพบแสดงให้เห็นว่า สำนวนสุภาษิตของคนพม่ากล่าวถึงธรรมชาติและคนพม่าที่ดำรงชีพแบบพึ่งพากันและกัน สำนวนสุภาษิตบางสำนวนคนพม่าก็นำมาเปรียบให้เข้ากับช่วงชีวิตบางสถานการณ์ เพื่อเตือนสติ เตือนใจให้ผู้คนตระหนักถึงสิ่งที่ต้องการสอน เช่น ข้าวกำมือเดียว ก็ถือว่าเป็นบุญคุณ หากเปรียบเทียบกับสำนวนไทยที่ว่า อย่าลืมคุณข้าวแดงแกงร้อน แล้วก็ไม่ต่างกัน โดยสุภาษิตนี้มุ่งสอนให้คนเรารู้จักกตัญญูต่อผู้อุปการคุณ

3. โลกทัศน์เกี่ยวกับศาสนาและสิ่งเหนือธรรมชาติ

ทุกชนชาติศาสนาย่อมมีลัทธิความเชื่อที่แตกต่างออกไป ส่วนคนพม่านั้นได้ขึ้นชื่อว่าเป็นชาวพุทธที่เคร่งครัดและยึดมั่นในพระรัตนตรัยเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น สำนวนสุภาษิตของคนพม่าจึงได้รับแนวคิดมาจากพระพุทธศาสนา ในงานวิจัยนี้ได้จำแนกการศึกษาวิเคราะห์ออกเป็น 2 หัวข้อใหญ่ คือ

1. โลกทัศน์เกี่ยวกับศาสนา ที่มุ่งเน้นศึกษา ใน 3 ประเด็น กล่าวคือ

- 1) โลกทัศน์เกี่ยวกับหลักคำสอน
- 2) โลกทัศน์เกี่ยวกับนักบวชในพระพุทธศาสนา
- 3) โลกทัศน์เกี่ยวกับศาสนสถาน

2. โลกทัศน์เกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติ หากกล่าวถึงสิ่งลึกลับ คนพม่ามีความเชื่อที่คล้ายคลึงกับคนไทยภาคเหนือ กล่าวคือความเชื่อเรื่อง “ขวัญ” โดยมีความเชื่อว่า หากขวัญอยู่กับตัวร่างกายก็จักเกิดสิริมงคลแต่ถ้าหากขวัญหาย หรือขวัญหนี ก็จะมีสิ่งไม่ดีเกิดขึ้น เช่น ความเจ็บป่วย จึงมีสุภาภิตพม่ากล่าวว่่าว่า “ถ้าขวัญออกจากตัว ผีจะเข้าสิง”

คนพม่ายังมีความเชื่อเรื่อง “ผี” ไม่ต่างไปจากชาติอื่นๆ ในประชาคมอาเซียน คนพม่านับถือ ผี เทพยดา นางไม้ และเรียกว่า “นัต” เป็นวิญญาณศักดิ์สิทธิ์มีฤทธิ์ โดยทุกหมู่บ้านจะมีศาลบูชานัตตั้งอยู่ แม้ว่าคนพม่าจะนับถือพระพุทธศาสนาแต่ผีก็ยังมีอิทธิพลในความเชื่อของคนพม่าอยู่ตามความเชื่อดั้งเดิม

ผลการศึกษาโลกทัศน์ของคนพม่าจากภาษิต ยังได้เสนอแง่มุมโลกทัศน์ของคนพม่าในเชิงอภิปรายว่ามีลักษณะแบบจิตนิยม สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่าคนพม่ามีความสุขในการดำรงชีวิต พระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อแนวคิดของคนพม่า ความเชื่อเรื่องกรรม การเป็นชาวพุทธที่เคร่งครัด เป็นปัจจัยหนึ่งที่สร้างอัตลักษณ์อันโดดเด่นให้ประเทศพม่า โดยเฉพาะในปัจจุบันวิธีการเจริญวิปัสสนาแนวสติปัฏฐานมีชื่อเสียงไปทั่วโลก จากสำนวนภาษิตของคนพม่าที่ได้ศึกษามาทั้งหมดนี้ นำไปสู่ข้อสรุปว่า คนพม่ามีแนวคิดที่เป็นสันตินิยมได้อย่างชัดเจน